

Gerrit Ybema moet soms lachen om zichzelf

'Iedereen is voor het bevorderen van handel, nietwaar'

door Frits Prillewitz

Zo blijkt Gerrit Ybema iets tegen autoriteiten te hebben. Hij zegt: 'Naarmate mensen verder stijgen, gaan ze zich steeds minder aardig gedragen. Zo van "Ik heb jou niet nodig, dus ik ben ook maar niet aardig tegen je". En daar heb ik een verschrikkelijke hekel aan. Ik word dan heel erg recalcitrant. Als ik zo iemand tegenkom heb ik de neiging heel enthousiast naar de koffiejuffrouw te lopen en die andere persoon even te negeren. Ik moet natuurlijk ook zelf af en toe de autoriteit spelen, en dat probeer ik te doen op een hele serieuze, correcte manier. Ik vertegenwoordig natuurlijk wel ons land. Maar ik moet af en toe ook vreselijk om mezelf lachen.'

Jongensachtig

Ybema studeerde betrekkelijk laat af, pas toen hij tweëndertig was. Hij vertelt er heel open over: 'Tussen mijn twaalfde en vierentwintigste heb ik veel gedaan wat niet allemaal verstandig was. Ik heb vooral mijn speelse natuur gevolgd. Dat waren hobby's, dat waren meisjes. Ik heb alles gedaan behalve studeren. Dat heeft me jaren gekost, maar ik heb er helemaal geen spijt van. En ik ben blij dat dat speelse is gebleven, en ik hoop dat altijd zo te houden. Ik heb iets jongensachtig, ja, zo ben ik ook.'

Wat hem ook helemaal niet deert, is dat hij niet zo bekend is als staatssecretaris. Ybema: 'Mijn portefeuille brengt met zich mee dat je niet in het brandpunt van de politieke belangstelling staat. Het is niet van een politieke gevoeligheid zoals sociale zekerheid, WAO, fiscaliteit of cultuur. Mijn portefeuille bestaat uit onderwerpen die op zich vrij positief van karakter zijn. Iedereen is toch voor het bevorderen van handel, nietwaar.'

Dat mag dan zo zijn, maar bij het doornemen van de vier belangrijkste onderwerpen die hij beheert, blijken er maatschappelijk hoogst interessante aspecten aan de orde te zijn. Typische aspecten waarvoor een D66-bewindspersoon geknipt is om ze uit te lichten en in de belangenbehartiging aan de orde te stellen. 'D66 staat ervoor', vertelt Ybema, 'om het sociale en het economische belang te verenigen met het ecologische. Als je, zoals ik, actief enthousiast

Met wie heb je eigenlijk van doen, als je de staatssecretaris van Economische Zaken, Gerrit Ybema, benadert voor een evaluatie van het beleid dat hij de afgelopen jaren heeft vormgegeven? De sfeer in een exclusief Haags restaurant dat tijdens ons gesprek verder geheel onbezet bleef, leidt er mede toe dat je in korte tijd toch meer te weten komt over 'de persoon achter het ambt', dan tevoren was ingecalculeerd.

en betrokken in je functie staat, dan kan je een beleid nastreven dat open, fair en transparant is. In de belangenbehartiging moet je praktisch zijn en eerlijkheid betrachten. Dan maak je waar hoe D66 ook op mijn beleidsterrein politiek wil bedrijven.'

WTO-rechtswinkel

In het buitenland mag Ybema zich minister van Buitenlandse Handel noemen. Hij leidt in die hoedanigheid handelsmissies, zoals onlangs nog naar Oekraïne en naar landen als Cuba en China, waar het probleem van de mensenrechten speelt. Elke keer doemt dan het dilemma op van 'de koopman en de dominee'. Met het ministerie van Buitenlandse Zaken wordt terzake goed overleg gevoerd en vastgesteld hoe dergelijke zaken aan de orde komen. De voorbereidingen van zo'n bezoek duren soms wel een jaar. Van die werkbezoeken

geniet de minister van Buitenlandse Handel intussen intens, en ze werpen vruchten af. Jaarlijks groeit de export van goederen en diensten naar nieuwe hoogtepunten. Wellicht nog interessanter, maar wel moeilijker vindt Ybema het multilaterale handelspolitieke overleg in kaders als die van de Wereldhandelsorganisatie WTO. Ybema: 'Het uitgangspunt van Paars is dat vrije handel tot meer welvaart en meer welzijn leidt voor iedereen. Typisch D66 vind ik dat uiteraard ontwikkelingslanden in het kader van de internationale handelspolitiek een centrale rol spelen. Daarom heb ik me ook sterk gemaakt voor de WTO-rechtswinkel. De WTO is het enige internationale orgaan op handelsgebied waar 140 landen lid van zijn, en dat een soort rechtsprekende instantie heeft. Het is een klein regerinkje op wereldschaal dat kan zeggen: "EU, of VS, jullie zijn fout geweest, je krijgt zoveel boete." Maar daar moet je wel over procederen. Arme landen kunnen vaak niet de advocaten betalen die ze daarvoor nodig zouden hebben, en daardoor kunnen ze hun WTO-rechten ook niet goed uitoefenen.'

Mordicus tegen

Ybema's voorstel om die landen te helpen met de instelling van een WTO-rechtswinkel, gefinancierd door de rijke landen, stuitte

Ideale cluster is een combinatie van EZ, Verkeer en Waterstaat en LNV

echter op grote weerstanden. De VS zeiden letterlijk: 'Moeten wij dan soms onze eigen tegenstand gaan financieren?' Voor Ybema is de instelling van de rechtswinkel echter 'het enige succes van Seattle', waar de laatste grote WTO-conferentie uitliep op een enorm fiasco. Maar hier zegevierde wel zijn opvatting dat 'het niet zo mag zijn dat alleen rijke landen hun recht kunnen verzilveren, omdat zij de beste advocaten kunnen betalen'. Teleurstellingen zijn er evenwel ook, bijvoorbeeld in de EU. Ybema: 'De Handelsministers van de EU treffen elkaar dit weekeinde in Brussel. Dan praten we onder andere over de vrije markttoegang voor de minst ontwikkelde landen, de MOL's. De Spanjaarden zijn daar mordicus op tegen. En waar gaat het helemaal om? Om suiker, soja en rijst. Die weerstand is echt ongelooflijk. Nu ligt er een verwaterd voorstel voor de Raad, dat is echt heel jammer.' [Inmiddels is besloten om de vrije toegang tot de EU-markt pas in te laten gaan in 2009, red.]

Imago bedrijven

De staatssecretaris is coördinerend bewindspersoon voor maatschappelijk verantwoord ondernemerschap (MVO). Hij vindt dat het de goede kant op gaat: 'De toegevoegde waarde van D66 ligt hier in de combinatie van marktdenken met sociale en economische doelstellingen. Maar je moet, en ook dat is typisch D66, in het geval van MVO niets willen opleggen: het is treurig als je alles bij

wet zou moeten regelen.' Op dat punt lijkt de consensus overigens binnen bereik te liggen nu SER, vakbeweging en zelfs NGO's niet pleiten voor wetgeving. Ybema: 'Nu betreden ook bedrijven het maatschappelijk terrein, ze gaan zich breder manifesteren in de maatschappij. Bedrijven realiseren zich hoe belangrijk dat is voor hun imago. Het is dus ten dele eigenbelang. Maar ze hebben ook te maken met steeds kritischer klanten en consumenten, en ook de eigen werknemers willen steeds meer dat hun bedrijf correct werkt.' Ybema is er dan ook van overtuigd dat hier iets structureel zal veranderen. Hij ziet daarbij zijn eigen rol als 'activerend, stimulerend en faciliterend. Dat uit zich in een checklist, een voorbeeldgedragscode, het opzetten van een nationaal contactpunt en het bevorderen van jaarlijkse rapportages volgens de herziene OESO-richtlijn. De mogelijkheden van internet zullen ten volle worden gebruikt om controle op het doen en laten van ondernemingen uit te oefenen.' En dit is voorwaar niet het minste wat de staatssecretaris in tweeënhalf jaar tijds tot stand heeft weten te brengen.

Bedrijventerreinen

De uitvoering van het ruimtelijk economisch beleid speelt zich gedeeltelijk af binnen de Europese regelgeving. De politieke kant ervan was de totstandbrenging van de Steunkaart Nederland, de bepaling van die plekken in Nederland waar in dit kader nog tot 2006 Europese middelen vertimmerd mogen worden. Belangrijk onderdeel van dit beleid is de aanpak van bedrijventerreinen. Gerrit Ybema onderkent de problemen en hij vindt 'dat de kwaliteit van de bedrijventerreinen omhoog moet, verouderde terreinen geherstructureerd moeten worden om bestaande ruimte beter te benutten, en ook de bereikbaarheid moet worden verbeterd'. Om innovatie te stimuleren wil hij dat er duurzame bedrijventerreinen ontstaan, waar de belasting van de ruimte, energieverbruik en afval kunnen worden beperkt dankzij nieuwe technologieën. Hiervoor heeft hij ook geld beschikbaar.

Juist ten tijde van ons gesprek behandelde de Tweede Kamer de Architectuurnota en besloot dat aan de negen grote projecten de bedrijventerreinen als afzonderlijk project dienden te worden toegevoegd. Het rommelig aanzien van Nederland wordt, mede door de ligging langs (snel-)wegen, in hoge mate bepaald door dit type bedrijvigheid. De staatssecretaris erkent dat hier nog een forse taak ligt weggelegd, zeker ook wat betreft de architectuur van de gebouwen, iets wat overigens alleen in overleg met de regio, en meer in het bijzonder met de gemeente kan worden gerealiseerd.

Toerisme

Veel landen kennen een afzonderlijke minister voor toerisme, maar in Nederland doet Gerrit Ybema dit er gewoon bij. Het gaat dan ook goed in deze sector. Zijn inspanningen zijn er vooral op gericht 'het organiserend vermogen van de branche te verbeteren en aan te haken bij een aantal grote projecten, zoals Rotterdam Culturele Hoofdstad 2001 en de toeristische ontwikkeling van de Rijkswerf van Den Helder'. Ybema vindt dat bij de verdere (ruimtelijke) ontwikkeling van Nederland ook plaats moet zijn voor toerisme, zoals in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening en in het Grotestedenbeleid van Roger van Boxtel. En dat lukt ook. Toerisme is wat de werkgelegenheid betreft een van de snelst groeiende sectoren. Er zijn veel kleine spelers, en de versnippering is dan ook groot. De staatssecretaris werkt aan de verbetering van de struc-

tuur in de hele sector. Niets opvallends dus, gewoon zorgen dat het goed blijft lopen en kansen worden benut. Van beperking van het inkomend toerisme omdat Nederland zo vol is, wil Ybema zeker nog niet weten. En doen zich lokaal of regionaal problemen voor, zoals Amsterdam, Zuidwest-Friesland of de Zeeuwse kust, dan moeten de gemeenten dat oplossen, is zijn opvatting.

Enorme deining

Hoewel we de vraag aan het begin van het gesprek stelden, en beantwoord kregen, leent het onderwerp zich beter voor de uit-smijter: de herindeling van de rijksoverheid, zeker nu een nieuwe kabinetsformatie weer in zicht komt. Zijn gevoel en ervaringen zeggen Ybema dat een grondige herziening wenselijk is: 'Als alles mogelijk zou zijn, ...' En dan somt hij een aantal combinaties op van departementen, waardoor het aantal flink gereduceerd zou kunnen worden. Maar zijn verstand zegt: 'Begin er niet aan.' Alle herindelings, waarbij delen van departementen bij andere ministeries worden gevoegd, zorgden voor enorme deining binnen de apparaten, wat ook voor de politiek verantwoordelijke bewindspersonen uiterst nadelig werkte.

Wel vindt Ybema het de moeite waard om een oud D66-standpunt de kans te geven, namelijk de vorming van een kernkabinet van zeven, acht ministers die ieder verantwoordelijk zijn voor een cluster van departementen. Ybema: 'De ministers bepalen dan voor-namelijk de hoofdlijnen van het beleid en een flink aantal staats-secretarissen zorgt dan voor de uitvoering, en voert daarover overleg met de Tweede Kamer. Nu moeten de ministers zich veel te vaak verdiepen in details en zich daarvoor verantwoorden in de Kamer.' Vooral het te gedetailleerde uitpluiskwerk door Kamerleden is Ybema een doorn in het oog, en hij is, zoals bekend, niet de enige bewindspersoon die daar moeite mee heeft.

Voedselvoorziening

Zijn ideale cluster van departementen is een combinatie van Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat en Landbouw, Natuur-beheer en Visserij. Over dat laatste departement is hij heel duidelij-

lijk: 'Landbouw is gewoon een economische bedrijvigheid die echter, vooral in internationaal verband (WTO, EU), onevenredig veel aandacht krijgt. Departementen moeten passen bij de maatschappij van nu en toekomstgericht werken. LNV stamt nog uit de naoorlogse tijd (voedselvoorziening). Ik ben gelukkig met het beleid dat door Laurens Jan Brinkhorst is ingezet, namelijk de bevordering van marktgericht denken en handelen en het vooropstellen van de consumentenbelangen.' Ook dat laatste, consumentenbeleid, is een expliciet onderdeel van de portefeuille van de staatssecretaris van Economische Zaken. Op dit gebied kruipen EZ en LNV dus nadrukkelijk dichters naar elkaar toe.

Slotakkoord

Zo ruim halverwege de rit met Paars 2 is Gerrit Ybema niet ontevreden met wat hij heeft bereikt. En mag het? Een recordexport, toerisme als groeisector, bedrijven flink op weg naar maatschappelijk verantwoord functioneren, meer kansen voor bedrijvigheid in het noorden van het land, consumentenbeleid hoog op de eigen agenda en vooral op andermans agenda, en eindelijk zicht op een aanpak van de rommeligheid van bedrijventerreinen. Zou zijn speelse natuur hem voor het einde van de rit nog eens parten kunnen spelen met een publicitair slotakkoord? Hij verdient het. ♦

Vijf gerealiseerde voornemens van Gerrit Ybema

1. De **export** vanuit Nederland, achtste handelsnatie ter wereld, is het afgelopen jaar met meer dan 20% is gestegen. Een grote factor daarbij spelen de zeer succesvolle handelsmissies. Verder legt Ybema extra nadruk op het MKB: al 2000 bedrijven hebben gebruik gemaakt van het ingestelde instrument om voor het eerst buitenlandse markten te betreden.
2. Ybema heeft zich de afgelopen jaren de grote aanjager getoond voor **maatschappelijk verantwoord ondernemen**. In navolging van Ybema's checklist is het aantal gedragscodes onder bedrijven explosief toegenomen. Maatschappelijk verantwoord ondernemen wordt nu gerekend tot de belangrijkste ontwikkelingen in het bedrijfsleven.
3. In de Wereldhandelsorganisatie (WTO) heeft Ybema de oprichting van een zogenaamde **rechtswinkel** tot stand gebracht, die ontwikkelingslanden van rechtsbijstand verzekert bij juridische conflicten onder WTO-recht.
4. Met een groot pakket aan maatregelen heeft Ybema het gemakkelijker gemaakt in Nederland een bedrijf te **starten**, wat van groot belang is aangezien startende bedrijven 75% van de nieuwe banen creëren. Het jaarlijks aantal starters is gestegen van 40.000 naar bijna 60.000.
5. Om de wildgroei van **bedrijventerreinen** tegen te gaan, geeft Ybema prioriteit aan het herstructureren van oude bedrijventerreinen en aan veel intensiever gebruik van ruimte. De 300 miljoen gulden die hij daarvoor heeft vrijgemaakt, wordt ook gebruikt voor de aanleg van duurzame bedrijventerreinen waar het afval van het ene bedrijf grondstof is voor het andere.